

Guía didáctica

Guía didáctica

Esta proposta didáctica está dirixida ao alumnado de educación secundaria. As actividades poden ser útiles para a área de sociais, de ética, titorías, etc., e tamén para calquera docente interesado no tema. Os obxectivos desta proposta son reflexionar sobre a dependencia do petróleo do noso estilo de vida e analizar as consecuencias da produción de petróleo sobre as poboacións do Sur.

AUTORÍA: FERRAN POLO

Actividade n.º 1: Introducción

Obxectivo: Indagar nos conceptos previos do alumnado en relación coa extracción, transformación, usos e consumo de petróleo e os problemas que comporta, así como os seus estereotipos eurocentristas.

Orientacións: Con esta pregunta aberta poden darse multitude de historias diferentes. O facer abrollar as ideas previas que ten o alumnado e poder identificar aqueles conceptos e estereotipos que requiran ser reconstruídos, dependerá da nosa habilidade para ir formulando novas preguntas na demanda de concreción.

Actividade n.º 2: Petrodependencia

Obxectivo: Recoñecer a enorme dependencia que temos do petróleo no noso modo de vida e de consumo.

Orientacións: Segundo o grupo co que traballemos, e despois de captar as ideas previas, proporemos un traballo individual ou en pequenos grupos para pólo en común posteriormente co grupo aula, ou ben ao revés. Iremos comentando colectivamente para despois realizar individualmente o cuestionario.

Convén remarcar cómo as previsións de demanda de petróleo e de gas continúan a aumentar. Non sucede así coas enerxías renovables, o que orixina un aumento do efecto invernadoiro e a conseguinte mudanza climática. Outra consecuencia é a dependencia xeoestratéxica, que leva inevitablemente ao espolio e á guerra. Numerosos estudos indicannos que xa estamos moi cerca do "cénit" da produción petroleira, é dicir, á máxima produción posible, e actualmente só se descobre un barril por cada tres ou catro consumidos. O petróleo "de superficie" e con menos impurezas terminase xa. Cada vez é máis custosa a súa extracción. Esta dependencia é máis acusada nos países europeos e, especialmente, en España.

Considérase que máis de 3000 produtos de uso cotián teñen como materia prima o petróleo nalgún dos seus compoñentes da listaxe que se dá, todos os produtos teñen o petróleo como materia prima.

Actividade n.º 3: Países, empresas e guerras

Obxectivo: Recoñecer as consecuencias que comporta o paradoxo de ser os maiores consumidores de petróleo sen ter reservas.

Orientacións: Observando os tres listados, podemos apreciar cómo non existe ningunha empresa do norte na propiedade de reservas, só dúas na produción, e, non obstante, existen seis na refinación. As empresas petroleiras, na busca de maiores lucros, non teñen ningún reparo en presionar os gobernos para forzalos (se for necesario mediante o uso da forza) a obter as concesións extractivas de reservas.

A política exterior do país máis poderoso do mundo, Estados Unidos, non só debe entenderse en chave estratéxica para asegurar o abastecemento de cru -de aí a súa diversificación, coa que África está pasando do 16% ao 25% do total de petróleo extraído. Tamén hai que entender o interese das empresas. Non podemos esquecer que o presidente e o vicepresidente norteamericanos representan o *lobby* petroleiro.

Á pregunta sobre os conflitos e as reservas de cru, podemos propor previamente unha pequena busca de información. Rapidamente nos encontraremos -a parte do Oriente Medio con toda a carga de guerra contra o terrorismo ou de civilizacións que xustifica o espolio-, con Nixeria, Angola, Sudán, Chad, México, Venezuela, Bolivia, Guinea e África Occidental... por non citar as repúblicas da Asia Central. Convén lembrar que, moitas veces, é máis importante o transporte que a extracción. Referirémonos aos oleodutos.

A última pregunta pode sernos útil con criterios avaliativos conceptuais.

Actividade n.º 4: Persoas

Obxectivo: Descubrir que, xunto cos problemas ambientais e xeoestratéxicos (considerados a nivel macro), o petróleo tamén lles produce pobreza a moitas persoas (a nivel micro).

Orientacións: Sería interesante realizar unha lectura comentada en forma colectiva. Nela deberíamos facer valorar a loita valente -nun contexto de total desprotección legal- e pacífica dunha parte da sociedade civil, como forma de contrarrestar o estereotipo do africano pasivo e dependente de axuda. Así mesmo, deberíamos prestar atención ás consecuencias que comportan a rápida e acelerada desestruturación familiar e a destrución do tecido social, que en moitas ocasións exercen de colchón protector.

Podemos propor un pequeno traballo de busca de información de casos como o de André noutras partes do mundo, en que se aprecie como o petróleo é para moitas persoas unha maldición, xa que destrúe as súas fontes de ingresos, a súa familia, a comunidade e a súa cultura.

Actividade n.º 5: Accións

Obxectivo: Descubrir maneiras diferentes de actuar para mudar esta orde inxusta, recoñecendo o poder que temos como cidadáns/cidadás.

Orientacións: Esta frase recolle sen enganar unha parte da dura e triste realidade: as poboacións dos países ricos non estamos dispostos a renunciar ao noso modo de vida dilapidador. Mais esa é só unha parte da realidade. Facer recaer sobre a cidadanía a responsabilidade do espolio e das guerras, silenciando os verdadeiros responsables -as petroleiras cos seus lobbies que inflúen nos gobernos e nos organismos multilaterais co fin de obter máis e máis lucros- é trampo.

A cidadanía non ten o poder de desencadear unha guerra ou un espolio, mais si de paralos. Unha parte da solución pasa por aí: contrarrestar os *lobbies* empresariais con *lobbies* de cidadanía, tendo en conta que o voto e o consumo nos fan poderosos, ao tempo que acompañamos e lles damos apoio ás poboacións cun grao de indefensión e de vulnerabilidade maiores que os nosos.

Para conseguir isto, é imprescindible estar cos ollos e cos ouvidos ben abertos, facendo lecturas críticas dos bombardeamentos diarios das industrias da comunicación e do lecer, que nos queren facer crer un cadro da realidade parcial, tendencioso e, polo tanto, trampo.